

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

GR-3 (Segona Fase)

**7a Etapa : VIDRÀ – EL PALOU XIC – COLL DE L'HOME MORT – PUIG DE L'OBIOL
CASTELL DE MILANY – VALLFOGONA DE RIPOLLÈS**

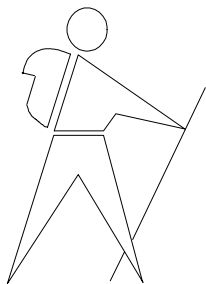
19 d'abril de 2009

HORARI PREVIST

Sortida de la Plaça de l'Estació de Vilanova i la Geltrú.	6 h
Vidrà. Esmorzar.	8 h 30 min
Inici de l'excursió.	9 h
Coll de Sant Cristòfol. Reagrupament.	10 h 20 min 10 h 30 min
Coll de l'Amorriador. Reagrupament.	11 h 20min 11 h 30 min
Coll de Milany. Reagrupament.	12 h 00 min 12 h 20 min
Deixem la pista. Reagrupament.	13 h 30 min 13 h 40 min
Vallfogona de Ripollès. Final d'etapa; dinar.	14 h 10 min
Sortida cap a Vilanova i la Geltrú.	17 h
Vilanova i la Geltrú.	19 h 30 min

Notes.-

- ** Esmorzarem al bar Els Caçadors de Vidrà. Dinarem a Vallfogona de Ripollès; hi ha un parell de restaurants (Hostal Mr. Bikers (972 70 12 00, 618 76 11 87); Can Polla (972 71 53 51)).
- ** Tingueu en compte que l'organització sempre **pot modificar aquesta previsió** d'horari en funció de com es vagi desenvolupant l'etapa (**Condicions meteorològiques**, retards o avançaments imprevistos, etc).
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i **vigileu que hi sigui tothom**. Intenteu seguir els horaris previstos, és a dir, **no correu ni aneu massa LENTS !!**
- ** **Atenció:** El mòbil de la Secció de Senders és **680102567**. Per a qualsevol comunicació amb la Secció el dissabte abans de l'excursió o el mateix diumenge (mitja hora abans de la sortida) **utilitzeu només** aquest telèfon.

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

GR-3 (Segona Fase)

**7a Etapa : VIDRÀ – EL PALOU XIC – COLL DE L'HOME MORT – PUIG DE L'OBIOIOL
CASTELL DE MILANY – VALLFOGONA DE RIPOLLÈS**

19 d'abril de 2009

DESCRIPCIÓ DE L'ETAPA

Començarem l'etapa d'avui a Vidrà, prop del gran casalot del Cavaller. Després de passar per la masia del Palou Xic arribarem al coll de Sant Cristòfol on hi ha un faig monumental. Tot seguit ens enfilarem vers el puig de l'Obiol, punt culminant de la serra de Milany i continuarem vers el coll de Milany des del qual es pot accedir al turó on s'aixequen les restes del castell del mateix nom. Des d'aquest coll iniciarem la llarga baixada que ens portarà fins a Vallfogona de Ripollès després de passar pel bonic pont medieval que creua la riera de Vallfogona.

Horari Parcial	Horari Total	Distància (km)
0:00	0:00	0,000

Comencem l'etapa a la plaça Marià Vila Abadal de Vidrà (979 m). Hem d'anar en direcció al barri de la Creu de l'Arç. A la dreta deixem el gran casalot del Cavaller de Vidrà i més endavant, a l'esquerra, una zona esportiva.

Després de passar per davant del roure monumental de l'Arç pugem cap a l'esquerra per unes escales. Passem per davant de l'hostal Serrasolses.

0:09	0:09
------	------

Trobem una bifurcació on hi ha un pal indicador; hem d'anar cap a l'esquerra pujant per unes escales.

0:08	0:17
------	------

Trobem una nova bifurcació; hem de deixar el camí de la dreta que va a la Font Martingala, el Toll i les Nou Fonts i seguir per la branca de l'esquerra.

0:14	0:31
------	------

Arribem a un petit collet on el camí es torna a bifurcar i seguim pel de la dreta que marxa planer. Al cap de pocs metres deixem la pista que fa un revolt cap a l'esquerra i anem cap a la dreta enfilant-nos per un corriol.

0:06 0:37 1,800

Passem per davant de la masia de Palou Xic (1143 m); girem cap a la dreta creuant els prats.

0:08 0:45

Passem pel costat d'una bassa que queda a l'esquerra; seguim un camí que s'enfila cap al nord.

0:04 0:49

Deixem el camí que seguíem per agafar un sender que s'enfila cap a l'esquerra per entremig de boixos.

0:14 1:03

Creuem una portella de filat i tot seguit anem cap a l'esquerra pel mig d'una espessa fageda.

0:15 1:18 4,200

Arribem al coll de Cristòfol on hi ha un faig monumental (1325 m). Continuem recte per una pista que puja suaument, deixant-ne una a cada banda.

0:06 1:24

Travessem els Plans del Coll. Deixem la pista i decanem cap a la dreta guanyant alçada per prats en direcció a un gran faig; en arribar-hi hem d'anar vers l'esquerra.

0:13 1:37 5,300

Passem pel coll de l'Home Mort (1350 m). Creuem una portella i seguim guanyant alçada.

0:10 1:47

Arribem en un petit pla situat sobre el llom de la muntanya nomenat el Faig Ramader. Ací hem de girar cap a la dreta i seguir pujant per un sender que puja dret.

0:17 2:04 6,900

Puig de l'Obiol (1544 m). Tot i ser el punt culminant de la Serra de Milany, li manca visibilitat degut als alts arbres que envolten els blocs de conglomerat del seu cim.

0:05 2:09 7,200

Travessem el collet de l'Amorriador (1506 m). Deixem un corriol a la dreta i seguim la carena per l'esquerra, en direcció a Llaers i Vallfogona (hi ha un pal indicador).

0:17 2:26 8,200

Passem pel Pla de la Bronza (1525 m); és un bonic indret entre prats de pastura amb una esplèndida panoràmica del Pirineu.

0:12 2:38 8,900

Arribem al coll de Milany (1488 m); des d'aquest punt es pot pujar al turó on hi ha les restes del

castell de Milany (1523). El GR segueix endavant i després de travessar una portella comença a baixar per entremig de bosc.

0:38 3:16

Després de passar pel costat de les restes de can Gallart arribem en una pista; l'hem de seguir cap a la dreta.

0:31 3:47 15,000

En mig d'una llarga recta, des de la qual gaudim de les vistes de Vallfogona a la nostra esquerra, deixem la pista i decanem cap a l'esquerra (1075 m); baixem per entremig de prats.

0:22 4:09 16,000

Creuem un pont medieval que permet travessar la riera de Vallfogona i comencem a pujar en direcció al poble (888 m).

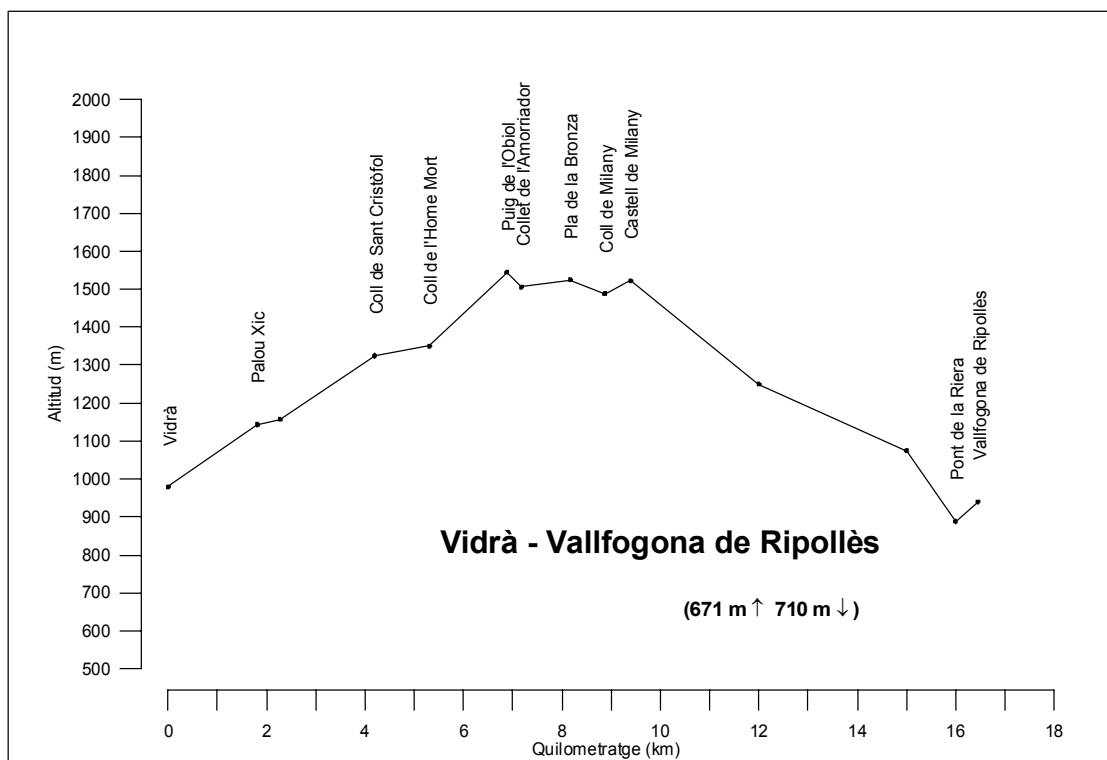
0:08 4:17 16,450

Arribem a plaça de l'Era de can Rafart de Vallfogona de Ripollès on acabem l'etapa (940 m).

Nota.- La descripció d'aquesta etapa s'ha confeccionat a partir de les notes del Centre Excursionista del Penedes

<http://www.cep.cat/activitats/46-senderisme/116-.100-cims-castell-de-milany-1516m-ripolles..html>

i de la descripció feta pel company Carles Gómez a la sortida preparatòria del 28 de febrer.

CASTELL DE MILANY

Les restes del castell de Milany es situen dalt d'un turó a 1523 m d'altitud al límit entre els termes municipals de Vidrà i Vallfogona de Ripollès. Esmentat des del 962, sembla que fou el domini inicial o principal dels vescomtes de Besalú (després dits de Bas), i així els vescomtes Bernat Isarn i Udalard Bernat s'intitularen de Milany en 1050-1115. Però l'allunyament d'aquesta família del castell féu destacar el llinatge dels cavallers cognominats Milany, castlans del castell, coneguts des de vers el 1070, amb Ponç de Milany i els seus fills Ramon i Bernat. Un descendent d'aquest llinatge, Ramon de Milany, cognominat també de Palou, es casà amb Eliarda de Torroja, regent del vescomtat de Bas (1222-31), i llur fill Simó de Milany o de Palou (mort el 1247) fou reconegut vescomte de Bas per Pere III de Catalunya-Aragó. La seva filla Sibil·la, casada amb el comte Hug V d'Empúries, vengué el castell de Milany i tots els béns annexos el 1280 al seu parent Dalmau de Palou.

Aquest inicià la segona dinastia dels cavallers de Milany i reedificà el castell entorn del 1295. Vers el 1330 féu construir una notable residència, dita la Sala, prop de l'església de Vallfogona, al centre de la vall, en un puig on ja hi havia una antiga fortalesa, base de l'actual castell de Vallfogona. Completà la Sala el seu fill Ramon de Milany, que el 1335 concedí privilegis a tothom qui anés a habitar la vila o pobla que ja en temps del seu pare havia començat a crear-s'hi a sota.

Els successors de Ramon de Milany deixaren el castell de Milany, que es mantingué com a centre jurisdiccional i simbòlic fins que els terratrèmols del segle XV l'arruïnaren (igual com la parròquia de Sant Pere), i passaren a residir a la Sala. Els Milany es refongueren el 1374 amb els Pinós, vescomtes d'Illa i de Canet, que foren creats el 1599 comtes de Vallfogona. Al principi del segle XVII s'uniren a la casa ducal d'Híxar, pel casament de Francesca de Pinós-Fenollet amb Joan Ferrandis d'Híxar.

En l'actualitat el castell es troba totalment arruïnat. Sobre el penyal que corona la serra s'alcen fragments de muralla de pedra i calç, i un mur més alt a la part central de les ruïnes, corresponent a l'antiga edificació senyorial que mostra a la seva part superior una filada d'*opus spicatum*. Al seu peu hi havia una cambra amb volta un xic apuntada, enrunada recentment

EL COLL DE L'HOME MORT I EL FAIG RAMADER

Conten que l'any 1690, l'amo de la casa del Barretó, situada prop d'aquest coll i l'amo de la casa del Moreu, del pròxim veïnat de Ciuret, es van enamorar de la mateixa donzella. Es veu que feia temps que tenien raons per l'interès de tots dos a festejar-la fins que un dia les raons van anar massa lluny.

Al coll del Forn (a poca distància de la casa del Barretó) el Moreu va matar el Barretó i va fugir a cavall en direcció a Ciuret. Llavors el criat del difunt, per fidelitat al seu amo, el va empaitar fins a aquest collet, on el va matar d'un tret. Actualment en els dos colls on hi va succeir aquesta tragèdia hi ha una creu amb doble creuer, un per cadascun dels morts.

Després del collet de l'Home Mort, el camí passa per un pla situat sobre el llom de la muntanya, conegut amb el nom del Faig Ramader, on diuen que hi havia un faig gegantí sota el qual s'hi podien aixoplugar 1700 ovelles.

VALLFOGONA DE RIPOLLÈS

El terme municipal de Vallfogona, de 38,88 km², limita al nord amb Sant Joan de les Abadesses, a l'est amb el municipi garrotxí de Riudaura, al sud amb Vidrà, i a l'oest amb Ripoll. Comprèn la capçalera de la vall de la riera de Vallfogona, que neix a la font de Santa Magdalena de Cambrils, recull l'aigua de nombrosos torrents que davallen de les grans serres que emmarquen la vall i, després de córrer en direcció est-oest, trenca, sota Sant Bernabé de les Tenes, en direcció sud-oest i desemboca al Ter per l'esquerra, al límit del terme de Santa Maria de Besora amb l'antic de la Parròquia de Ripoll.

Les fonts del terme són abundants, algunes d'aigües sulfuroses, com la font de l'Esperonell, la de la Tolosa i la del Verdguer, entre moltes d'altres. És una vall tancada i pregona (*Vallis fecundaen* als documents medievals), encaixada entre la serra de Puig Estela (1359 m), al nord, i les serres de Milany (1533 m) i de Santa Magdalena de Cambrils (1547 m), al sud.

El principal nucli de població és el poble de Vallfogona de Ripollès, que és el cap municipal, la resta del terme és format per dis-

seminats. El poble de Vallfogona va néixer per voluntat dels senyors de la Sala de tenir un nucli de gent prop de la seva residència, i per això no es formà entorn de l'església, com tants pobles antics de la Catalunya Vella, i per això també s'intitulava *pobla* i no *sagrera* en documents antics. Era una població protegida i fortificada, a la qual s'accedia per un portal que subsistí fins al principi del segle actual. Dins aquest clos murat només hi havia una plaça quadrada i alguns carrerons estrets. Si bé moltes cases han estat restaurades, la part antiga de Vallfogona encara conserva tota la fesomia de poble medieval, acollidor i suggeridor.

La Sala (o castell de Vallfogona) s'alça aturonada damunt el poble, i és un imponent edifici de pedra de bons carreus (el mur té un gruix de 2 m a la base) de planta rectangular i tres pisos, amb una torre o cos més enlairat de planta i set pisos. Té com a base l'edifici bastit el 1335 per Ramon de Milany, però les seves obertures i disposicions revelen moltes etapes de restauració i adaptació, fetes pels comtes de Vallfogona i els seus successors. Fou restaurat encara, entorn del 1910, per la família Budallés, de Ripoll, que hi sojornava temporalment, i fa poc temps s'ha tornat a restaurar, però té una part ruïnosa i serveix només de masoveria.

La capella del castell, anomenada Mare de Déu del Pòpulo, també es troba derruïda. En resta només el petit campanar, que conté un rellotge que pot datar-se entre el final del segle XVII i començament del segle XVIII. Aquest campanar ha estat restaurat recentment per l'ajuntament, que n'ha esdevingut propietari; les obres de la primera fase de restauració van finalitzar a l'octubre del 1989. La imatge de la Mare de Déu, del segle XIII, de reminiscències romàniques i d'uns 80 cm d'alçada, fou traslladada al

segle XVIII a un altar lateral del santuari de la Salut, d'on desaparegué el 1936 (s'intitulava també Mare de Déu de les Neus).

L'antiga església parroquial de Sant Julià de Vallfogona es troba a llevant del cap de municipi, sota la moderna carretera, al vessant nord de la vall. L'edifici actual conserva una part del que al segle XII reemplaçà el consagrat per l'abadessa Ranlo el 960. En extingir-se la comunitat femenina de Sant Joan (1017), recuperà el domini de l'església el vescomte de Besalú, senyor del lloc, i el 1083 fou restituïda a la comunitat canonical que continuà la vida monàstica a Sant Joan de les Abadesses. Sota la protecció dels abats canònics es féu la reedificació del segle XII, consistent en una església d'una nau dividida per arcs torals i amb una bonica portada amb arquivoltes esculpides sostingudes a cada costat per dues columnes amb capitells també esculpits, avui molt deteriorats. La volta caigué amb els terratrèmols del segle XV, i fou reconstruïda amb arcs en ogiva.

L'augment de població del segle XVIII donà lloc a la construcció d'una nova església, que s'inicià darrerament la romànica, la qual s'anava aterraant a mesura que es bastia la nova.

Per raons desconegudes, aquesta nova església no s'acabà, i l'edifici actual té mitja nau de la vella església romànica, que fa de part davantera a la començada el 1756; el resultat és una edificació híbrida molt peculiar, amb la part posterior de mesures molt més grans i d'estil barroc popular. A la dreta de la façana (que té esgrafiats del segle XIX i és coronada per un pesant campanar), hi ha adossada una torre de defensa, a través de la qual s'accedeix al campanar. Aquesta església s'abandonà, i passà a fer la funció de parròquia el santuari de la Salut, però al desembre del 1990 s'inicià la primera fase de les obres de restauració consistent a aixecar tot el teulat i reforçar la volta de canó.

El santuari de la Mare de Déu de la Salut, entre l'antiga parròquia i la població, té el seu origen en un petit oratori, situat al peu de l'antic camí ral, que ja existia el 1649 i on es creà una confraria el 1670. L'augment de devoció local fou causa que els dos sacerdots o domers que regien l'església de Sant Julià de Vallfogona decidissin, amb un grup de feligresos, d'ampliar l'oratori i bastir al seu lloc una església capaç. L'edifici actual s'inicià el 1689, i l'obra es beneí el 1701. Enriquida aviat amb altars i retaules, el cambril es construí el 1825, i el petit campanar el 1884, i ha estat un centre de devoció constant de tota la comarca.

Al seu costat hi ha la rectoria, i com s'ha dit, exerceix actualment la funció de parròquia. És un edifici d'una nau amb presbiteri i capelles laterals, amb frescos pintats al segle passat, molt deteriorats. El retaule, barroc, és poc interessant. A la façana, en una fornícula, hi ha una imatge de la Mare de Déu, de terracotta. Al febrer del 1990 es van iniciar les obres de rehabilitació de la façana.

Aquest terme ha estat ric en tradicions, com la del Gegant de Pla Falgars, que habitava en un mas del vessant de Santa Magdalena i era capaç de portar una gran campana plena de gra del castell de Milany a Vallfogona, arrencava faigs per fer-ne un bastó, en el qual s'estintolava, o menjava en un plat tan gran, que més tard es destinà a pica baptismal de la parròquia. La seva tomba s'hauria erigit a l'entrada de l'església de Sant Julià, on encara és mostrada als visitants.

També era país de bruixes i d'esperits malignes, que eren conjurats amb exorcismes fets al comunidor o reliquiari, que es trobava prop de la parròquia, i amb processons a les creus que assenyalaven els quatre punts del terme: la de l'Espinalt, la de Sant Joan, la de Cal Frare i la de Can Ragort.

BIBLIOGRAFIA

- ** Hipermapa de Catalunya
<http://www10.gencat.net/ptop/AppJava/cat/actuacions/territori/hipermapa.jsp>
- ** Hiperenciclopèdia (Comarques)
<http://www.grec.net/cgibin/sumaricl.pgm>
- ** Vallfogona de Ripollès
http://webspobles.ddgi.cat/sites/vallfogona_del_ripolles/default.aspx

Agustí Poch, març 2009